

A szerep

„A színház mindenekelőtt az élet. Ez az elengedhetetlen kiindulási pont, és igazából csak az érdekelhet bennünket, ami az élet része, a szó lehető legtágabb értelmében. A színház az élet. Ugyanakkor nem mondhatjuk azt, hogy nincs különbség az élet és a színház között.”

/Peter Brook/

Hihetetlen. Ott állt előttem egy férfi, aki épp most vesztette el az édesanyját. Hosszú ideje betegeskedett, várható volt. A férfi, a nő fia remélte, hogy ott lehet édesanyjának utolsó perceiben, de a kötelesség elszólította. Kicsi a társulat, nincs lehetőség rá, hogy csak úgy beugrót szerezzenek. Ez a férfi most ott állt előttem, mint egy őrzőgő recepciós, aki mindennél jobban örül neki, hogy egy híresség érkezett a szállodába. Majd lesétál a színpadról, és szemben találja magát a valósággal.

Akár a kötéláncos, nem gondolkozhat azon, hogy mi volt, mielőtt felmászott a magasba, és mi várja a kötélen másik végén, ahová tart. Koncentrálnia kell. Ha egy pillanatra is elmélázik, leesik, és összetöri magát. A közönség csalódott lenne, hiába nyilvánvaló, milyen nehéz végigcsinálni.

*

Üres, sötét színpad. Hatalmas. Halálos csend fogadott. Csupán a székek recsegése hallatszódott itt-ott, ahogy a távolban ülő alakok szilüettjei mozgolódtak. Még egyszer utoljára felsejlettek bennem az előbb folytatott párbeszéd szavai. Aztán régi jó ismerősként elkapott az az érzés. Amikor még az instrukciók zengnek a fülemben, de mire felvillan a fény, már a darab szereplőjévé váltam. Mert már senkit nem érdekel a színész, csakis a karakter létezik mostantól.

Az előadás után, mikor már a vendégek mind elmentek, szokás szerint összegyűlt a csapat a színház büféjében. Fáradt voltam. Csak hallgattam a többiek beszélgetését. Néha, mikor a fejem már lefelé csuklott, valaki mindig egy piszkálódó mondattal rám vont a figyelmet. Bosszantgattak egy ideig, utána zavartalanul folytatódott tovább a beszélgetés.

Valamiféle új darabról beszéltek, amiről csak azon kevesek tudhatnak, akiket beválogatnak. Erre már én is megélénkültem. Karnák Tibor színművész urat faggattuk, aki

történetesen régi cimborája volt a direktor úrnak. Megtudtuk, hogy csak az igazán jó színészek kerülhetnek be. Akiknek már van elég tapasztalatuk, ugyanis a darab improvizációra épül.

Nem értettem, mi lehet ez az egész. Minden esetre elhatároztam, hogy szerepelni akarok a darabban. Kerül, amibe kerül. A másnapi próbán félre hívtam Karnák Tibi bácsit – ahogy én szólítottam –, és közöltem vele a szándékomat. Megértően vállba veregetett, és csak annyit mondott, hogy ezt az igazgató úrral beszéljem meg, ő sajnos ez ügyben tehetetlen.

Igen. Pontosán ettől féltem én is. Vagyis nem Szellvári Ferenccel való beszélgetéstől. Nem. Neki már megszoktam a modorát, a furcsa szokásait.

Előadások előtt kedvtelve bolyongott a sorban álló emberek közt, mintegy örülve annak, hogy léptei nyomán izgatott sustorgás fut végig a tömegen. Volt azonban ebben valami ravaszság, hisz így első kézből értesülhet a közönség véleményéről. Megvolt benne a szigor, ami egy jó vezetőhöz kell. Ha feltett egy kérdést, nem fogadott el sem kitérő választ, sem olyat, ami nem kapcsolódik a kérdéshez. Ilyen esetekben a számára fölösleges információt eleresztette a füle mellett. Határozottan irányította a dolgait, nem tartozott magyarázattal egy tevékenységével kapcsolatban sem. Biztos volt benne, hogy minden lépése tökéletes.

Ezt már mind megszoktam. Amitől sokkal inkább féltem, az az elutasítás. Éreztem, hogy akarom a szerepet, bármi legyen is az. Valahogy felettébb vonzóvá vált számomra ez az egész. Viszont – mivel nem tudtam, mivel állok szemben – féltem, hogy nem lennék elég jó hozzá.

Újabb este, újabb előadás. Rutinosan, könnyéden lépdeltem, táncoltam, szökdeltem a színpadon. Minden mozdulat az izmaimba forrt. Lehetetlen volt, hogy eltévesszem a lépést. Volt, mikor szinte oda sem figyeltem arra, amit csináltam, csak élveztem, hogy újra és újra lejárom a jól ismert, tökéletes mozdulatokat. A reflektor engem világított meg, könnyű volt hát magamon tartani a figyelmet.

Aznap este az a hír járta, hogy még ezen a héten megkezdődnek azon bizonyos darab próbái. Attól fogva a benne szereplők közül mindenki olyan különösen viselkedett. Mintha valami hullám söpört volna végig, ami minden szálát összekavar. A legjobb barátok hangosan vitatkoztak, össze nem illő emberek sétáltak kézen fogva egymással. Románcok kezdődtek azzal, hogy a szerelmes pár leszalad a színpadról, és még a szünetben sem engedték el egymást.

Álomképeket hajszoltak. Mesterséges világ, szándékosan keltett érzelmek. Természetellenes. Az emberi lélek elroncsolása. A színdarab által ébresztett kép még ott lebeg

a szereplők körül, holott már rég vége az előadásnak. Idő kérdése csak, és ráeszmélnek a valóságra.

Minden különös dolognak volt valami köze ahhoz a produkcióhoz. Mind a kíváncsiság, mind a szerep iránti vágy arra sugallt, hogy lépjek túl a félelmeimen. Egy heti gyöttrődés után úgy döntöttem, hogy beszélni fogok Szellvárival. Mit ne mondjak, nem voltam túl határos. Egy épkezláb mondat nem hangzott el tőlem. Csak makogtam valamit egy szerepről meg a színészetről.

- Ha jól tudom, az ön számára teljesen ismeretlen a szerep, amelyre jelentkezik. – Bólintottam. – Akkor miből gondolja, hogy alkalmas lenne rá?

- Nem tudom, hogy mennyire vagyok alkalmas rá. Csak érdekel, mert – hajt a kíváncsiság. Igen. Ez lett volna a mondat őszinte befejezése. Ám ezt mégse mondhattam. – egyszerűen... Szeretnék kipróbálni más szerepeket is.

- Csakhogy a darabba igazán jó színészeket keresünk. Ne értsen félre, kérem, ön igazán kitűnő művész. De amit mi keresünk, az más. Miért gondolja úgy, hogy alkalmas lenne rá?

Erre már nem tudtam mit felelni. Egyet tudtam, játszani akarok a műben. Vonzott az ismeretlen. Milyen lehet az, amikor a végtagjaimat nem egy instrukció mozgatja?

Végül abban maradtunk, hogy ha már tudom a kész választ, újra beszélhetünk. Órákig agyaltam, hiába, képtelen voltam megfogalmazni. Elnéztem a színészeket, akik a darab próbái óta furcsán viselkednek. Ők vajon tudják a választ? Az arcukból olyan különös nyugodtság áradt, az arcizmaik alig mozdultak, nem mutattak semmi érzelmet. Végképp nem értettem. Vagyis ha a jó színészet lényege, hogy úgy viselkednek, akár a bábuk, félredobnak minden emberi érzést, és úgy tesznek, mintha az egész életük a darab volna, akkor megértem. De ebben semmi értelem nem volt.

Ismét Karnák Tibi bácsit kerestem fel. Elmeséltem mi történt velem. Erre ő csak intett, hogy kövessem és elindultunk az épület belseje felé. Olyan folyosókon mentünk keresztül, amikről nem is tudtam, hogy léteznek. Hatalmas, ködös, sötét folyosók. Hideg és párás volt a levegő. Szinte éreztem a víz édeskés ízét a levegővételeknél. Egy-egy halványan pislákoló lámpás sejtette az utat, de néha már úgy éreztem, csak látni vélem a fehér foltokként felsejlő útjelzőket valahol a mennyezet közelében. A tompa léptek zaja biztosan lüktetett előttem. Ez volt az egyedüli, amit tudtam, hogy követnem kell. Az út hol lejtett, hol emelkedett, hol jobbra, hol balra fordult, talán más utak is keresztezték, nem láttam pontosan. Nem tudtam eldönteni, hogy még a színházban vagyunk-e, vagy már egy egészen más világ felé haladunk.

Végül egy tágas raktárszobánál kötöttünk ki, ahol krumpli és petróleumszag terjengett. A mennyezet, valahol a magasban, egy keresztboltozattal zárult. A terjedelmes kövekből rakott

falak dohosak voltak, az egész teret homály fedte, sehol egy ablak. A helyiség közepén egy régimódi asztal állt, rajta egy öreg petróleumlámpával. Ez világította be némiképp a falakat, és a falak mentén elhelyezkedő ódivatú polcokat. Rögtön megakadt a szemem a rajtuk elhelyezkedő groteszk emberi ábrázolatokon. Színházi maszkok voltak. A régi színházakban használtak ilyesfélét.

Karnák a kezembe nyomta ez egyiket, és arra kért, próbáljam fel.

Furcsa érzés fogott el. Zavart, hogy nem tudtam, mit ábrázol az arcom. A világ leszűkült két réssé, és az arc, amit a kinti világnak mutattam, nem az enyém volt. Csupán egy burkot jelentett körülöttem.

Amint elmúlt az újdonság meglepő ereje, kérdések törtek fel bennem.

- Miért hozott ide engem egyáltalán? Miben segít ez nekem?

- Ha jó színész akarsz lenni, felejts el mindent, amint beléptél az ajtón! Itt nincs helye emberi érzéseknek. Ha ájultan esel össze idefelé jövet, senkit nem érdekel idebent. Csak annyi köze lehet az itteni életedhez, hogy felhasználod a tapasztalataidat. Kimész a színpadra, csakis a magad dolgaira számíthatsz. Nem várhatod, hogy a szereplő irányítson. A szereplő te vagy, benned él, és általad lesz egyedi. Egy másik színész másképp kelti életre, az egy másik karakter. Te a sajátodat alakítod. Te döntöd el, mi kel belőle életre. – azzal fogta magát, és kisétált a teremből, egyedül hagyva a dohos raktárban.

Elgondolkoztam a hallottakon. Az üres tekintetű álarcokat szemléltem. Elnéztem az üres helyet, ahonnan Karnák levette az enyémet. Aztán elnéztem az én maszkomat is. Ismerős volt. Mintha évek óta minden nap ezt láttam volna.

Körbe néztem, nem találtam két egyformát. Az enyémmel hasonlót sem. Abban a pillanatban mindent megértettem. Rohantam Szellvárihoz hogy választ adjak neki:

- Mert senki más nem játssza *úgy*, ahogy én.

*

Ott álltam a közönség előtt, és nem éreztem semmit. Boldogságot, haragot, dühöt, örömet, izgatottságot, unalmat... semmit.

Láttam, hogy a nézőtéren összesúgnak, rám néznek, majd újra egymásra. Várják, hogy mozduljak. Én csak élveztem. Nem csináltam semmit, mégis mindenki engem néz, és töpreng.

„... igazából csak az érdekelhet bennünket, ami az élet része...” Mi lenne érdekesebb, mint maga az ember?

Várszegi Eszter 11.H